

עפיפונים

מכונים עפיפונים לפי ההוראות

מבוא

הנושא של יחידת לימוד זו הוא עפיפונים. העפיפונים מוכרים לתלמידים, אהובים עליהם ואף מלהיבים אותם (וגם אותנו, המבוגרים). היחידה מציעה לתלמידים פעילות יצירתית של בניית עפיפונים והעפתם. פעילות זו אפשר לעשות בבית הספר, או בשעות הפנאי עם הורים או חברים. המהלכים שיוצגו ביחידה מכוונים לעבודה בכיתה. בנוסף לכך, התלמידים מתוודעים ביחידה אל משמעותם של העפיפונים בתרבות היפנית. שם לעפיפונים יש משמעות נוספת מלבד היותם אמצעי למשחק ולהנאה.

התלמידים פוגשים ביחידה טקסטים מגוונים, ובכל טקסט מודגשות מטרות הקריאה של הקורא, לפי מטרת הטקסט עצמו. באופן כזה אנו מסייעים לתלמידים להבהיר לעצמם את ההקשר שבו מתבצעת כל פעולת קריאה. התלמידים נחשפים לטקסטים באופנויות השפה השונות: הכתובה, הדבורה והחזותית (תכנית הלימודים: חינוך לשוני – שפה, ספרות ותרבות, תשס"ג, עמ' 44).

בפעילויות שונות בכיתה, כמו הכנת דפי עבודה, קריאת ספרי לימוד ומבחנים, וכמובן גם מחוץ לכותלי בית הספר – משחקים, הרכבות, מתכונים, הפעלה של מכשירים שונים – נדרשת מיומנות של קריאת הוראות ופעילות על פיהן להשגת תוצאה או תוצר.

שפת ההוראות מצומצמת, חסכנית במילים, ומכאן לפעמים נובע הקושי של הילדים. בדרך כלל, כל הוראה מכוונת לשלב אחד בתהליך ההכנה של המוצר המוגמר (במקרה של הוראות להכנת תוצר) או לשלב במשחק (במקרה של הוראות למשחק). בתחילת כל הוראה מופיע פועל, שיכול להיות בלשון ציווי ("העבירו" או "אל תעבירו"), או בבינוני-רבים במשפט סתמי ("מעבירים"), או בניסוח מודלי ("יש להעביר", "צריך להעביר", "עליכם להעביר"). במקרים רבים טקסט ההוראות מלווה באיורים המבהירים את הפעולות הכתובות ותומכים בהן. כלומר, טקסט מפעיל בדרך כלל אינו משאיר פתח לפרשנויות.

הטקסט אינו רציף, הקישוריות שבו סמויה, ואין עודפות שיכולה להקל על הקריאה. טקסט ההוראות מתמקד בנמענים ופונה אליהם ישירות. לפעמים יכולים להיות בטקסט פערים המבוססים על ההנחה שלקורא יש ידע עולם מסוים וכישורים מסוימים לביצוע.

הטקסט המפעיל מספק משוב תמידי לקורא, כיוון שרק מי שהצליח להבינו יוכל לבצע את הנדרש על פי ההוראות. התוצר הסופי, הדומה לתוצר שמצופה, הוא סימן להצלחה בקריאה.

בקריאה של טקסט מפעיל מפעילים כמה אסטרטגיות:

קריאה מרפרפת: קריאה זו מוודאת שהטקסט מתאים למטרה והוא בר ביצוע. קריאה זו מטרתה רפרוף על רשימת החומרים הדרושים, כדי לבדוק מה צריך להכין לפני התחלת הביצוע. לדוגמה: בטקסט של הוראות למשחק הקריאה המרפרפת תפנה את הקורא לבחון אם קיימים התנאים הנדרשים לקיום המשחק, כמו מספר המשתתפים, המקום, החפצים הדרושים.

קריאה הלוך ושוב: קריאת ההוראה, ביצוע של הנאמר בהוראה, קריאה חוזרת של ההוראה שבוצעה לשם בחינת מידת הביצוע (אפשר לסמן ✓ ליד הוראה שבוצעה), קריאת ההוראה הבאה וחוזר חלילה, עד סיום הביצוע של כל ההוראות לפי הסדר.

מכיוון שכל מילה יכולה להיות חשובה לביצוע מדויק של ההוראות, מתבקשת קריאה דקדקנית.

לעתים מתבקשת קריאה נוספת של הטקסט כולו, כדי לוודא שכל ההוראות בוצעו.

בטקסט הוראות יש חשיבות רבה לאופן שבו מאורגן הטקסט, לחלקי הטקסט: כותרת, פתיח (אם יש), רשימת חומרים, הוראות ממוספרות, איורים מלווים. להוראות יש נוסח קבוע, ובדרך כלל ביצוען לפי הסדר קובע את הצלחת המשימה. האיורים אמורים לעזור להבין מה צריך לעשות בכל הוראה, או מה אמורה להיות התוצאה של כל הוראה (התיאור הגרפי מסייע להשלים את הפער בהבנה, ולהשלים את רצף הפעולות).

ביחידה מוצגים טקסטים משתי סוגות: טקסט מפעיל (הוראות להכנת עפיפון), וטקסט מידעי (על עפיפונים בארץ ובעולם, להרחבת הידע וההקשר התרבותי של טקסט ההוראות). בסוף היחידה מובאות כמה הצעות ליצירת טקסט הוראות בכתב ובעל פה.

יעדי החינוך הלשוני הבאים לידי ביטוי ביחידה זו:

- התאמת דרך הקריאה ומטרותיה לסוג הטקסט.
- שימוש בייצוגים שונים של טקסט לצורך הפקת מידע והמללתו: טקסט כתוב, איורים וצילומים.
- הפקת מידע גלוי ומשתמע מטקסט מידעי.
- הכרת המאפיינים של טקסט מפעיל.
- ביצוע פעולות על פי הוראות כתובות.
- ניסוח הוראות בכתב ובעל-פה.

תיאור היחידה

ביחידה זו שלושה טקסטים: טקסט מפעיל ("יוצאים להעיף עפיפונים"), טקסט מידעי ("עפיפונים ביפן וגם כאן") וטקסט הכולל מידע והוראות גם יחד ("איך עפיפון עף?").

הטקסטים משלימים זה את זה, ואפשר לבחור את סדר ההוראה שלהם.

אפשר לראות בטקסטים "איך העפיפון עף?" ו"עפיפונים ביפן וגם כאן" רקע לנושא העפיפונים, הקדמה תמטית לטקסט "יוצאים להעיף עפיפונים", שלפיו מכינים עפיפון. **אפשר גם להפוך את הסדר** – לקרוא את טקסט ההוראות ולפעול לפיו, ורק אחר כך לקרוא את הטקסטים האחרים להרחבת הידע הכללי.

בסוף היחידה יש כמה הצעות לטיפול קצת אחר בטקסט ההוראות מתן הוראות בעל פה לציר עפיפון, ומתן הוראות בעל פה איך להגיע לאתר שמתאים להעפת עפיפונים.

שיקולים בבחירת הטקסט "איך העפיפון עף?"

מאפייני תוכן

טקסט שימושי העונה על כמה שאלות: איך עפיפון עף? איך מעיפים עפיפון?

מאפייני מבנה ולשון

מבנה של שאלות ותשובות, פנייה ישירה לקורא. מאפיינים של טקסט מידע וטקסט מפעיל. ההוראות בטקסט כתובות באופנים שונים: לעתים בצורות מודאליות: (צריך, יש, חשוב), ולעתים בציווי וציווי שלילי (התרחקו, אל תתקרבו), ולעתים בצורת הסתמי (משחררים).

שיקולים בבחירת הטקסט "יוצאים להעיף עפיפונים"

מאפייני תוכן

הטקסט כולל הוראות לבניית עפיפונים. זו פעילות פנאי מרתקת, שיכולה להתאים להורים וילדים גם יחד.

מאפייני מבנה

הטקסט מורכב משלושה חלקים: פתיח ובו הסבר קצר על מטרת הטקסט; רשימת הציווד הנדרש; ההוראות. ההוראות ממוספרות, וכל אחת מהן מהווה שלב בבניית העפיפון. ההוראות מסודרות לפי הסדר הכרונולוגי של ביצוען, ולצד כל הוראה – צילום תומך. הקישוריות המובעת במילים היא מועטה. פירוק הפעולה לחלקיה הוא החשוב. בטקסט זה יש אמצעים חזותיים (צילומים), המבליטים הן את ההפרדה והן את הקשרים שבין החלקים. כל הוראה מקבלת מספר סידורי ונכתבת בשורה נפרדת. מבני המשפטים דומים, וכך נוצרת הלכידות בטקסט.

מאפייני לשון

משפטים קצרים וממוקדים, ללא תיאורים.

שימוש בצורת בינוני-זכר-רבים, נושא סתמי - אין נמענים ספציפיים, לא ידוע מי עושה את הפעולה, ולכן זה מתאים לכולם (מדביקים, גוזרים).

שימוש בתואר הפועל כדי להבטיח ביצוע מדויק, לדוגמה: גוזרים בזהירות.

שיקולים בבחירת הטקסט "עפיפונים ביפן וגם כאן"

מאפייני תוכן

טקסט מידע, המוסר מידע על עפיפונים בעבר ובהווה, ביפן ובישראל.

מאפייני מבנה

מבנה של כתבה, חלוקה לפסקות, כל פסקה עוסקת בנושא אחר, כותרות ותת-כותרות נושאיות. בטקסט משולבות שאלות וניתנות להן תשובות.

מאפייני לשון

הטקסט כתוב בלשון הווה רבים, בשפה תיאורית, כנהוג בתיאור תופעות ומנהגים.

יש שימוש בטקסט במילות קישור, כמו 'לכן', 'כדי', 'וכך', ליצירת קישוריות ולכידות בין המשפטים..

הצעות להוראת היחידה (הקשר)

בניית העפיפונים יכולה להיות פעילות משותפת להורים וילדים לקראת יום המשפחה, או כבילוי בשעות הפנאי והחופשות, או לרגל אירועים בית-ספריים או לאומיים (לדוגמה: הכנת עפיפונים מנייר ממוחזר בשבוע איכות הסביבה, או הכנת עפיפונים בכחול-לבן לקראת יום העצמאות). אפשר גם לנצל את אירועי העפיפוניאדה המתקיימים במקומות שונים בארץ. למשל, מוזיאון ישראל מקיים מדי שנה בקיץ אירוע של סדנאות לבניית עפיפונים והעפה שלהם. הנה קישור לכתבה המספרת על כך:

<http://www.news1.co.il/Archive/0020-D-246838-00.html>

מהלך ההוראה

00 פעילות מקדימה

00 איך העפיפון עף

00 קריאת הטקסט

00 בעקבות קריאת הטקסט

00 סידור הוראות על פי הרצף הנכון

00 הוראות לבניית עפיפון

00 היערכות בכיתה

00 קריאת הטקסט ובניית העפיפונים

00 בעקבות בניית העפיפונים

00 עפיפונים ביפן וגם כאן

00 לקראת קריאת הטקסט

00 בעקבות קריאת הטקסט

00 הצעות לפעילויות נוספות

פעילות מקדימה

- כדי להכניס את הילדים לאווירת העפיפונים, מבקשים מהם להביא עפיפונים (אם יש להם) או תמונות של עפיפונים, או סיפורי משפחה על עפיפונים. אפשר לבקש מהם לשאול הורים ואחים גדולים על העפת עפיפונים. בכיתות שמצוידות במחשב אפשר להפנות את התלמידים לאתרים באינטרנט המתארים אירועים של העפת עפיפונים. למשל:

אתר העפיפונים הישראלי: <http://info.org.il/kites/>

הערך 'עפיפון' בוויקיפדיה:

<http://he.wikipedia.org/wiki/%D7%A2%D7%A4%D7%99%D7%A4%D7%95%D7%9F>

עפיפוניאדה בתל ערד:

<http://www.gonegev.co.il/araddeadsea/gp.asp?gpId=68>

עפיפונים בסין (ציור):

<http://hebrew.cri.cn/1/2010/03/11/2s4779.htm>

- מבקשים מהילדים לשתף את הכיתה בחוויות: מי מהתלמידים בנה או העיף עפיפון? מי אוהב להעיף עפיפונים? מי השתתף בעפיפוניאדה (אירוע של בניית עפיפונים והעפתם)? האם הם נהנו מהאירוע? ממה הם נהנו?

- מכריזים על תחרות לשונית-קבוצתית: כל קבוצה צריכה לאסוף כמה שיותר מילים ממשפחת המילים של הפועל לעוף (עפיפון, עפים, לעוף, מעופף, תעופה, מעוף, עוף ועוד). אפשר לשלב בתחרות גם צירופים כגון 'נמל תעופה', וכן ביטויי סלנג כמו 'לעוף מהמשחק'.

הערה זידקטית: אין מקום לדיון בנטיות של השורש ע-ו-פ, שאינו שורש בגורת השלמים, אלא רק במילים שהתוכן שלהן מרמז על היותם קשורים לאותה משפחת מילים.

איך העפיפון עף?

מה מחזיק את העפיפון באוויר? מדוע הוא אינו נופל? למה המשקל של העפיפון אינו מושך אותו כלפי מטה, לאדמה?

הרוח, שהיא למעשה אוויר בְּתנועה, נושבת מעל ומתחת לעפיפון ויוצרת כוח אשר דוחף אותו כלפי מעלה. החוט הקשור לעפיפון עוזר לכוח של הרוח להרים את העפיפון. החוט גם "שומר" שהעפיפון לא יעוף ברוח וייעלם. כאשר הכוח של הרוח גדול יותר מן הכוח של משקל העפיפון, העפיפון מתרומם ונוסק כלפי מעלה.

מה קורה לעפיפון מן הרגע שמשחררים את החוט ועד שהוא מעופף ברום השמיים?

כאשר משחררים בהדרגה את החוט, העפיפון נוסק כלפי מעלה. לאחר מכן הוא מְשׁיֵיט, כלומר עף בשמיים בגובה אחיד ומתייצב. ככל שמשחררים את החוט, כך העפיפון עף גבוה יותר ומשׁיֵיט בגובה רב יותר.

איך מעיפים עפיפון?

העפיפון עף טוב יותר בימים שבהם נושבת רוח. כדי להעיף עפיפון צריך לעשות כמה דברים:

- ראשית בודקים את כיוון הרוח. אם רוצים להעיף עפיפון ביום שהרוח חלשה מאוד, צריך לרוץ מהר נגד כיוון הרוח כדי שהעפיפון יתרומם.
- אחר כך משחררים את החוט לאט ובהדרגה. יש לשמור שהחוט של העפיפון יהיה מתוח כל הזמן. שמירה על חוט מתוח מגבירה את זרימת האוויר סביב העפיפון וגורמת לו לטפס גבוה יותר.
- חשוב להקפיד להעיף את העפיפון במקום פתוח.
- יש להתרחק מעמודי חשמל ובניינים גבוהים.

קריאת הטקסט "איך העפיפון עף?"

בניגוד לקריאת טקסט ספרותי, הפניה לטקסט השימושי מכוונת למצוא מידע, וכן לפעול על פי ההוראות שבו. כדי להרגיל את התלמידים לסוג זה של קריאה, שהיא מכוונת מטרה, מומלץ לנסח את המטרות לפני הקריאה של הטקסט. האובייקטים לחיפוש בעת הקריאה יהיו תלויים במטרות השיעור. בטקסט זה הילדים מחפשים תשובות לשאלות שיוצגו להלן.

- מציגים לילדים את הטקסט "איך העפיפון עף" (או שמחלקים להם אותו בדפים מצולמים מעמוד 00 או שמקרינים על הלוח בעזרת מחשב-מקרן). מבקשים מהם לקרוא אותו ולחפש במהלך הקריאה תשובות לשאלות האלה (כדאי לרשום אותם על הלוח כדי שיהיו כל הזמן מול עיני הילדים):

- איך העפיפון עף?
- מדוע אינו נופל?
- מתי כדאי להעיף עפיפון? איפה?

בעקבות קריאת הטקסט

לפעילויות שנציג יש כמה מטרות:

- הוראה מפורשת של תוכן הטקסט - שמטרתה לוודא שהתלמידים הבינו את המידע שהובא בטקסט.
- הוראה מפורשת של מבנה הטקסט, תוך הדגשת ההבחנה בתפקידי הפסקות בטקסט.
- הוראה מפורשת של מאפייני טקסט מפעיל, אופנים שונים של ניסוח מילות ההוראה, ניסוח של ציווי שלילי.

- שואלים את התלמידים: איך העפיפון עף? התלמידים מחפשים וקוראים משפטים מן הטקסט הנותנים תשובה לשאלה זו.
- שואלים: במה שונה הפיסקה השלישית בטקסט משתי הפסקות הראשונות? (בשתי הפסקות הראשונות נמסר מידע, ואילו הפיסקה השלישית כוללת הוראות.)

- מבקשים מהתלמידים לצבוע את מילות ההוראה בפיסקה השלישית.
- כותבים על הלוח את כל מילות ההוראה, ומדגימים נוסחים אחרים של אחת ממילות ההוראה (לדוגמה: משחררים, יש לשחרר, שחררו). מסבירים שבמקומות שונים אפשר למצוא נוסחים שונים של הוראות, אבל הכוונה זהה.
- מפנים את תשומת לב הילדים להוראה האחרונה (יש להתרחק מעמודי חשמל ובניינים גבוהים), ומסבירים שלעתים ההוראות נכתבות בצורה של ציווי שלילי (למשל: במקום 'יש להתרחק' אפשר לכתוב 'אל תתקרבו'). מבקשים מהילדים לתת דוגמאות להוראות כאלה שהם מכירים מחיי היום יום.
- מבקשים מהתלמידים לכתוב נוסחים חלופיים לשתי הוראות נוספות.
- **פעילות לשונית:** מבררים בעזרת התוכן, בעזרת מילים מאותה משפחה או בעזרת המילון את פירושי המילים: **נוסק**, **מְשייט** (למשל, בעזרת המילים המוכרות להם **מסוק** או **שָׁט**). שואלים: מה עוד נוסק (כלי תעופה)? ומה משייט (כלי שיט)?

איך מעיפים עפיפון בלי "להתבלבל"?

- גזרו את המשפטים וסדרו אותם על פי הסדר הנכון.

כשהעפיפון כבר גבוה בשמיים, קושרים חזק את החוט לעמוד או לעץ.

מתרחקים מעמודי חשמל, עצים או בניינים שהעפיפון עלול להיתקל בהם.

משחררים את החוט לאט ובהדרגה, לפי חוזק הרוח, עד שהעפיפון עולה לגובה רב.

רצים בכיוון המנוגד לרוח, מושכים בזהירות את החוט של העפיפון, ושומרים על החוט מתוח.

בודקים לאיזה כיוון הרוח נושבת.

יוצאים עם העפיפון המחובר לחוט למקום פתוח.

סידור הוראות להעפת עפיפונים על פי הרצף הנכון

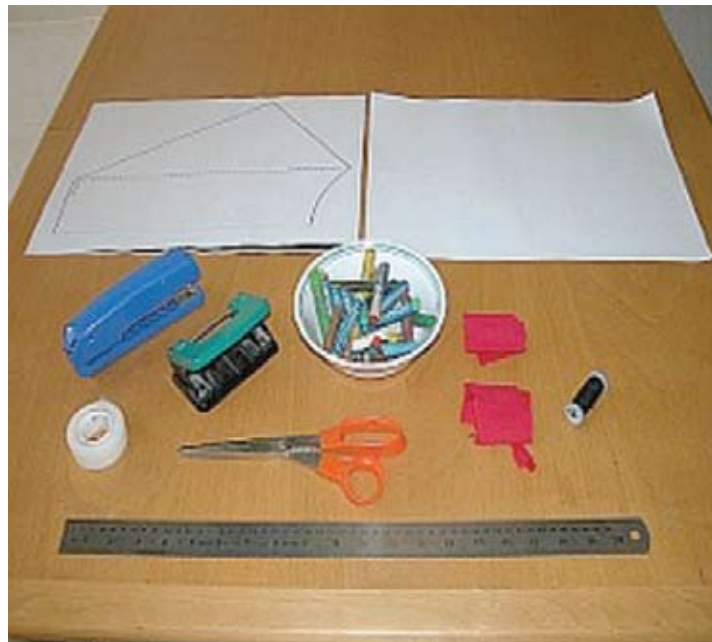
פעילות זו נועדה להדגיש את החשיבות של הרצף הכרונולוגי בטקסט של הוראות. בטקסט כזה הקריאה והפעילות על פי הסדר הנכון של ההוראות עשויות להיות תנאי להצלחת הביצוע.

- **בקבוצות:** מחלקים לילדים דף, ובו הוראות מבולבלות להעפת עפיפונים (עמוד 00). מבקשים מהילדים בכל קבוצה לגזור את הרצועות (על כל רצועה כתובה הוראה אחת), ולדון מה צריך להיות הסדר של ההוראות כדי שיהיה אפשר לפיהן להעיף עפיפון. מבקשים מהקבוצות להשוות ביניהן את תוצאות הסידור: האם כולן הגיעו לאותו הסדר? ואם לא, מדוע? ומהו הסדר הנכון? האם יש רק סדר אחד נכון?
- התלמידים מניחים על השולחן את ההוראות לפי הסדר הנכון שקבעו. שואלים את התלמידים: מה עזר להם לקבוע את הסדר? האם הסדר חשוב לדעתם? מדוע?
- מבקשים מהתלמידים להתבונן שוב בהוראות ולהגיד אילו דברים חוזרים בכל ההוראות, במה המשפטים דומים. צריך לכוון את התלמידים למבנה של טקסט הוראות.

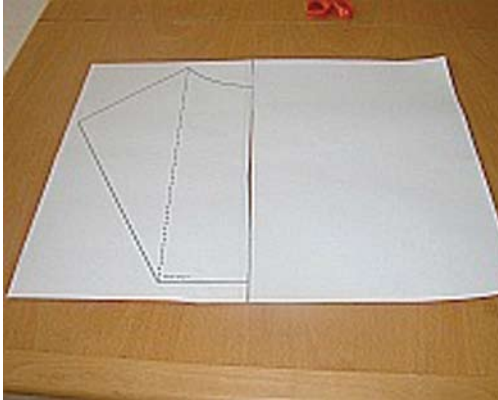
בונים עפיפון

החומרים הדרושים:

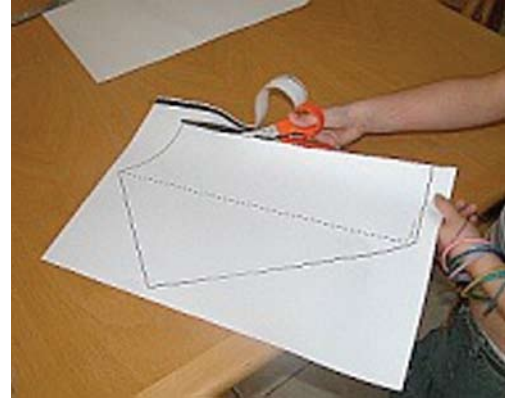
- מספריים (זוג לכל ילד)
- נייר דבק
- מְחוֹרֵר משרדי
- שדכן (מכונת סיכות)
- צבעים (עדיף פנדה)
- דף A3 ריק (לכל עפיפון)
- שתי רצועות של נייר קָרְפּ ברוחב 5 סנטימטר (לכל עפיפון)
- חוט (אפשר סליל אחד לכל עפיפון או אפשר לגלגל מסליל גדול על מקל ארטיק)
- צילום של התרשים שבעמוד 18 על דף A3 (לכל עפיפון)

אופן ההכנה

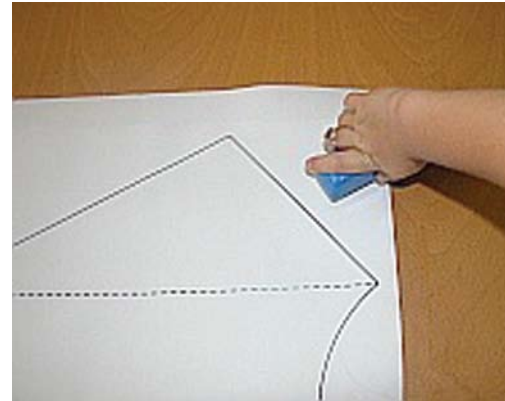
2. מניחים את הדף הריק ליד קו הגזירה ומדביקים.

1. גוזרים את התרשים לאורך הקו המקווקו.

4. גוזרים בזהירות את שני הדפים ביחד לפי הסרטוט.

3. מקפלים בדיוקנות את הדף לשניים, לאורך הקו הגזור והמודבק כך שרואים את הסרטוט. משדכים את שני הדפים ביחד מחוץ לסרטוט, כדי שהדפים לא יזוזו בזמן הגזירה.

6. מניחים את הסרגל בדיוק לאורך הקו המקווקו ומקפלים פנימה. נוצרת כנף בצורת משולש.

5. פורסים את הדפים הגזורים וצובעים בשלל צבעים. עדיף לצבוע בצבעי פנדה כדי ליצור שטחי צבע גדולים ובלטים. אפשר לצבוע בשני הצדדים.

8. מחזקים את הפינה בקצה הכנף בעזרת נייר דבק. יוצרים בפינה המחוזקת חור בעזרת המחורר. עושים כך גם בפינה של הכנף השנייה.

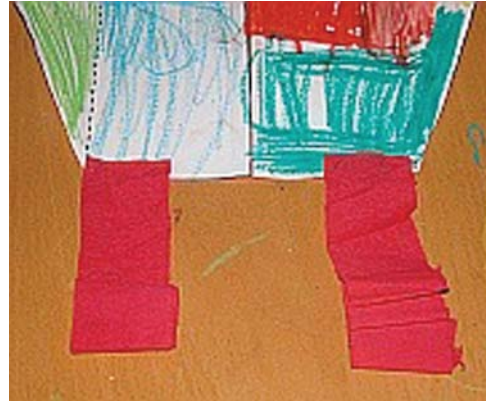

7. מקפלים ויוצרים כנף גם בצד השני לפי הקו המקווקו.

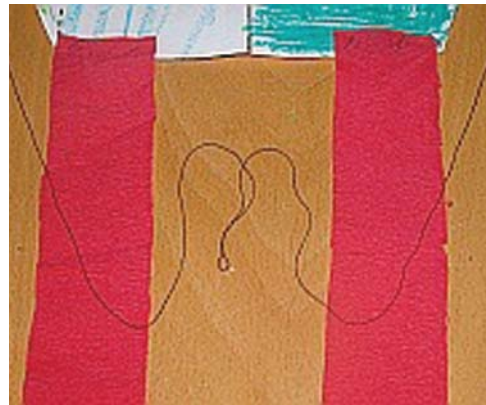
10. גוזרים בערך 120 ס"מ של חוט וקושרים כל קצה לחור.

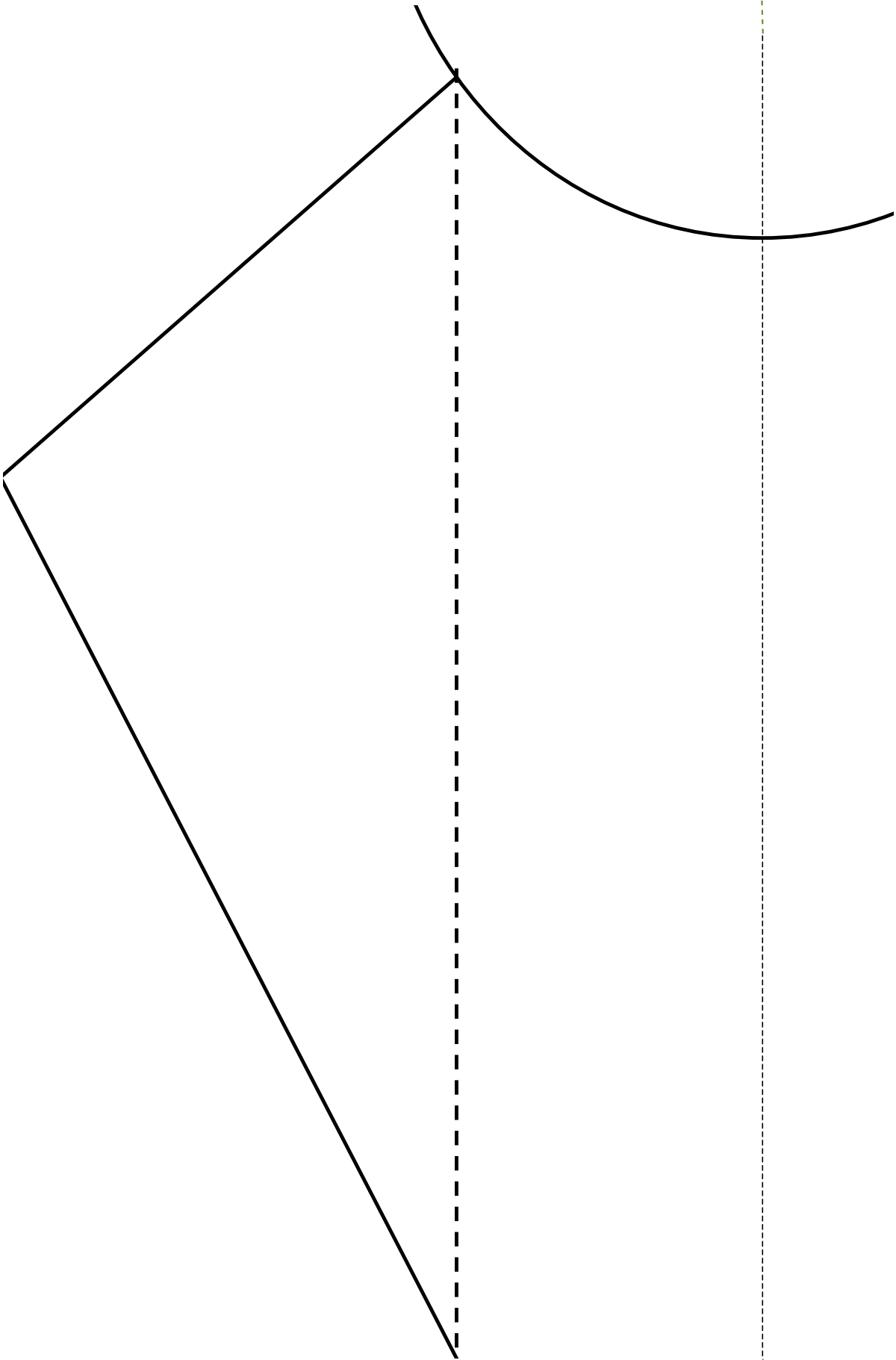
9. מוסיפים זנבות: גוזרים 2 רצועות מנייר קָרָפ, ומהדקים אותן לחלק התחתון (הישר) של העפיפון.

12. קושרים את קצה החוט של הסליל אל הלולאה. מוודאים שהחוט מחובר היטב, כדי שהעפיפון לא "יברח". העפיפון מוכן לתעופָה. יוצאים בשמחה להעיף את העפיפון.

11. מצמידים את שני החורים זה לזה, מותחים את החוט וקושרים לולאה באמצע בקשר פשוט.

תרשים העפיפון - לצילום ולהגדלה

היערכות בכיתה

- מכינים לכל אחד ואחת מהתלמידים סרטוט של עפיפון על פי ההנחיות האלה:
 - מצלמים את התרשים שבעמוד 18 על דף בגודל A4.
 - מגדילים את התרשים במכונת הצילום לדף בגודל A3 (144%).

קריאת הטקסט ובניית העפיפונים בכיתה

בטקסט ההוראות לבניית עפיפון יש רצף של שלבים עוקבים לביצוע פעולה מורכבת אחת.

זהו שלב מרכזי בפעילות ביחידת הלימוד - התלמידים מתנסים כאן הלכה למעשה בקריאה תוך כדי ביצוע. יש חשיבות רבה למעקב אחרי הפעילות ולסיוע כאשר נדרש. התפקיד של המורה כאן הוא כפול: לוודא שהתלמידים מבינים את לשון ההוראות, ולראות שהם מצליחים לעשות זאת בפועל.

- נותנים לתלמידים את הטקסט לבניית עפיפונים (בעמוד 00) ואומרים להם שהם עומדים לבנות עפיפון.
- מנחים את התלמידים כיצד לגשת למשימה: לקרוא קריאה מרפרפת את הטקסט, להתבונן בתמונות, לקרוא את רשימת החומרים והכלים הדרושים ולוודא שהכול עומד לרשותם.
- מבקשים מהתלמידים לקרוא את ההוראות ולראות אם יש בהן מילים או מונחים לא מוכרים (ואם עולים כאלה - מבררים אותם במליאה לפני התחלת הפעילות).
- מסבירים לתלמידים שעליהם לבנות את העפיפון שלב אחר שלב: לקרוא בכל פעם הוראה אחת קריאה דקדקנית, לבצע את הפעולה שבהוראה, עם סיום הביצוע לקרוא שוב את אותה ההוראה כדי לוודא שהיא אכן בוצעה בצורה נכונה, ואז לעבור לקריאת ההוראה הבאה (אפשר לסמן ✓ ליד כל הוראה שבוצעה).
- שואלים את התלמידים אם סדר הפעולות חשוב ומדוע.
- נותנים לתלמידים זמן לבניית העפיפונים. אפשר לבנות בזוגות או בשלישיות. בזמן שהתלמידים עסוקים בהכנת העפיפונים, עוברים ביניהם ומוודאים שהם פועלים לפי ההוראות או מסייעים להם במקרה של קושי בהבנה או בביצוע.

בעקבות בניית העפיפונים

- שואלים את התלמידים אם האיורים סייעו להם בעת בניית העפיפון. מבקשים שיסבירו איך הם סייעו להם.
- מבקשים מהם להסתכל שוב בכל ההוראות ולחשוב: האם יש הוראות שאם לא מבצעים אותן, עדיין מצליחים לבנות עפיפון? (הוראה 5 - "צובעים בשלל צבעים". העפיפון יעוף גם אם לא יצבעו אותו).

בזוגות

- מבקשים מהם לדון בשתי שאלות:
 - למה חשוב לשים לב בקריאת טקסט הוראות?
 - האם יש הוראות שאפשר לבצע בסדר אחר מהסדר שבטקסט שלפניהם?

במליאה

- משוחחים על המאפיינים של טקסט הוראות, כפי שהם באים לידי ביטוי בטקסט ההוראות לבניית עפיפונים.
- קוראים יחד את ההוראה הראשונה, שואלים איך אפשר לנסח אחרת את ההוראה (דוגמה: **יש לגזור, גזרו, צריך לגזור, עליכם לגזור**). בוחרים 4 פעלים, וכותבים אותם בניסוח חלופי. מזכירים לילדים שכל הניסוחים אפשריים ותקינים.
- מצביעים על הצירוף **שלל צבעים** (הוראה 5) ומנסים לברר מה הכוונה. שואלים אם המילה **צבעים** עוזרת להבין את משמעות המילה **שלל**. אפשר לאתר במילון את המלה **שלל** ולמצוא בו את הצירוף. מבקשים לחשוב על דברים שאפשר לתאר באמצעות הצירוף **שלל צבעים** (שדה פרחים, פרפרים, שטיח....).
- מפנים את התלמידים אל הוראה 11: "מוודאים שהחוט מחובר היטב, כדי שהעפיפון לא 'יברח'". שואלים מדוע המילה **יברח** מופיעה בין מירכאות (יש כאן שימוש במירכאות במקום המילה "כאילו", שהרי העפיפון לא ממש בורח).
- מבקשים מהם להסביר את המילה **מוודאים**. איזו מילה היא מזכירה להם (ודאי)? איך מוודאים משהו?
- מפנים את תשומת לב התלמידים למילים המתארות איך צריך לעשות את הפעולה (בדייקנות). אין צורך להשתמש במונח "תואר הפועל".
- מבקשים מהם לזהות את הפעלים בכל ההוראות ולסמן אותם (אפשר בזוגות). אחר כך מבקשים מהם לזהות עוד מילה המתארת איך צריך לעשות את העבודה ומופיעה ליד אחד הפעלים (בזהירות).

עפיפונים בִּפְן וגם כאן

יש סוגים שונים של עפיפונים: יש הַנְּוִיִּים בצורה של ציפור, ואחרים בנויים בצורת קופסה. יש עפיפונים שעשויים מְּשֵׁי, ויש מְּנִיר, נִיילון או בֶּד. למעשה, כל דבר שקשור לחוט ואפשר להעיף אותו הוא עפיפון.

אנשים רבים בכל רחבי העולם אוהבים להעיף עפיפונים, גם למטרות שעשוע והנאה וגם כחלק מטקסים שונים.

עפיפונים בִּפְן

בִּפְן יש לעפיפונים חשיבות מיוחדת. בעֶבֶר היה להם תפקיד דָּתִי, וראו בהם אמצעי שמקשר בין האלים בשמיים לבְּנֵי האדם שְׁעַל האדמה. גם כיום מעיפים עפיפונים בִּפְן באירועים מיוחדים: ביום הראשון של השנה החדשה, וביום הילד.

היפנים שְׂכָלְלוּ את עיצוב העפיפונים והגיעו לדרגת אמנות מְּרִשִּׁימָה. העפיפונים שלהם עשויים מְּסַגֶּרֶת דקה מְּעָץ או מְּבִּמְבוּק, שאֶלֶיָּהּ מחובר נִיר מְּשֵׁי מְּעוֹטָר ומְּצוּיָר. רוב אֶמְנֵי העפיפונים בִּפְן מעטרים אותם גם כיום במְּכּוּחַל ובְּדִיו, אם כי יש אֶמְנֵים המשתמשים באמצעים מודרניים יותר, כמו הדפסה. לעפיפונים היפניים צורות וגְּדִלִים שונים. יש עפיפונים קטנים, שגודלם כמה סנטימטרים, ויש עפיפונים גדולים, שאורכם מגיע לעשרים מטרים. העפיפונים הענקיים האלה שוקלים כמעט טוֹנָה (אלף קילוגרם), ונדרש צְּוֹת של עשרות אנשים כדי להעיף אותם.

ביום הילד ביפן נוהגים ההורים לתלות בחלונות הבתים עפיפונים בצורת דג סלמון כמספר הילדים במשפחה. למה דווקא דג סלמון? נקבת דג הסלמון נוהגת לשחות בנהרות נגד הזרם ולהטיל את הביצים שלה במעלה הנהר, במקום בטוח ומוגן. כך היא דואגת לעתיד הדגיגים שייוולדו לה. לכן דג הסלמון מסמל באמונה היפנית אומץ, הצלחה והשגת יעדים. ביום הילד כל החלונות ברחבי יפן מקושטים בשלל עפיפונים מרהיבים, סגולה להצלחה ולחיים טובים.

עפיפונים בארץ

גם בארץ יש אירועים רבים הקשורים לעפיפונים. האירוע הגדול ביותר מתקיים מדי שנה בקיץ במוזיאון ישראל בירושלים – העפיפוניאדה. באירוע זה מתקבצים ובאים חובבי עפיפונים מכל רחבי הארץ. חלקם מביאים לאירוע את העפיפונים שבנו בביתם, ואילו אחרים בונים את העפיפונים בסדנאות מיוחדות שהמוזיאון מציע באותו יום.

שיאו של האירוע הוא בהפרחת העפיפונים בגן הפסלים של המוזיאון. שמי המוזיאון הופכים אז למרכז ססגוני של צורות וצבעים, והעפיפונים נראים למרחוק. אירועים דומים מתקיימים גם במקומות שונים בארץ, לשמחתם של כל חובבי העפיפונים.

לקראת קריאת הטקסט "עפיפונים ביפן וגם כאן"

בניגוד לקריאת טקסט ספרותי, ההפניה לקריאה של טקסט מידעי מכוונת למצוא מידע, ללמוד ממנו משהו. כדי להרגיל את התלמידים לסוג זה של קריאה, כלומר קריאה מכוונת מטרה, מומלץ לנסח מטרות אלה לפני הקריאה של הטקסט. האובייקטים לחיפוש בעת הקריאה יהיו תלויים במטרות השיעור.

התלמידים מתבקשים לקרוא (בקריאה דמומה) את הטקסט בעמוד 00 ולמצוא בו תשובה לשאלה: מה הקשר בין דגים לעפיפונים על פי הטקסט?

בעקבות הקריאה

שואלים את התלמידים מה הפתיע אותם בטקסט שקראו מה היה מעניין לקרוא, מה לא היה די ברור.

הבנת מילים או צירוף מתוך הקשר

- כותבים על הלוח את הצירוף **מרבד ססגוני**. מפנים את התלמידים לביטוי ולמקומו בטקסט ושואלים אותם מה המשמעות של הצירוף. סביר להניח שהילדים לא מכירים את המילים, ולכן מכוונים אותם לפרש אותן על פי ההקשר. רושמים את ההצעות על הלוח, ושולחים את התלמידים לחפש את הפירוש של שתי המילים במילון.
- מבהירים את משמעות הצירוף, ומסבירים שבטקסט זהו דימוי, כי מרבד (שטיח) אינו נמצא בשמים אלא על הרצפה. שפע הצבעים והצורות של העפיפונים בשמים דומה בעיני כותב הכתבה לשטיח צבעוני שיש בו הרבה צורות וצבעים, הם נראים בעיניו כמו מרבד ססגוני.
- אפשר לסכם את המהלך הזה כאסטרטגיה לפיצוח מילה קשה בטקסט, כך שיהיה אפשר להשתמש בה בפעמים הבאות שייתקלו במילה או בצירוף שהם לא מכירים.
- **פעילות לשון:** קוראים את הפסקה שכותרתה "עפיפונים בארץ", ומסמנים בה את כל הפעלים. מבררים באיזה זמן הם כתובים (הווה רבים). מסבירים להם שלפעמים הזמן הזה מתאר פעולות שנעשות כהרגל, בדרך כלל, לאו דווקא ברגע זה.

- מבקשים מהם להביא דוגמאות לשימוש כזה בלשון הדיבור (כל יום אנחנו **הולכים** לבית הספר; בהפסקת עשר אנחנו **אוכלים** כריך ופרי; בסוף יום הלימודים אנחנו **חוזרים** הביתה, וכדומה).

הצעות לפעילויות נוספות על טקסט הוראות

מתן הוראות בעל פה

איך מציירים עפיפון?

- **בזוגות:** נותנים זה לזה הוראות בעל פה איך לצייר עפיפון. מציירים לפי ההוראות ובודקים מה יצא. אפשר לצייר קודם עפיפון ובעזרת ההוראות בעל פה לנסות להסביר איך לצייר אותו. אחר כך משווים בין העפיפון שצויר מראש לבין העפיפון שצויר לפי ההוראות בעל פה.
- **במליאה:** משווים את ההוראות שנכתבו בזוגות (או בקבוצות) הן מבחינת התוכן והן מבחינת המאפיינים של טקסט הוראות.

איפה מעיפים עפיפון?

- **בקבוצות:** כל קבוצה מציעה אתר (בביה"ס או בקרבת מקום), המתאים להעפת עפיפונים ומנסחת הוראות הגעה לאתר הזה. אחר כך כל קבוצה מעבירה לקבוצה אחרת את ההוראות שניסחה, ועל הקבוצה האחרת לזהות את האתר שהוצע ע"י הקבוצה האחרת
- **במליאה:** משווים את ההוראות שנכתבו בזוגות (או בקבוצות) הן מבחינת התוכן והן מבחינת המאפיינים של טקסט הוראות.